

NAGRAJENE IN NOMINIRANE SLIKANICE IZ KORPUSA NAGRADE VEČERNICA

DRAGICA HARAMIJA,^{1,2} JANJA BATIČ¹

¹ Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta in Maribor, Slovenija
dragica.haramija@um.si, janja.batic@um.si

² Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta, Maribor, Slovenija
dragica.haramija@um.si

V poglavju je predstavljenih vseh osemnajst slikanic, ki so bile v tridesetih letih podeljevanja večernice nagrajene ali nominirane. V prvem delu smo izvedli analizo slikanic z vidika tem, ki jih obravnavajo ter književnih vrst, ki so zastopane. V drugem delu smo z multimodalno analizo dela *Kako objeti ježja* raziskali vpliv, ki ga imajo ilustracije na sumativni pomen slikanice. Rezultati vsebinske analize so pokazali, da so zastopana kratkoprozna dela in poezija, med kratkoproznimi deli pa prevladujejo kratke fantastične zgodbe. Tematska analiza je razkrila, da prevladujeta dve temi, in sicer različni odnosi med ljudmi ter življenje živali, ki je predstavljeno antropomorfno. Rezultati multimodalne analize izbrane slikanice so pokazali, da ilustracije v slikanici pomembno prispevajo k razvoju teme. Tudi pri ostalih slikanicah lahko zaznamo vpliv ilustracij na sooblikovanje teme, razpoloženja, literarnih likov itd.

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.pef.3.2026.3](https://doi.org/10.18690/um.pef.3.2026.3)

ISBN
978-961-299-180-7

Ključne besede:
večernica,
slikanice,
multimodalnost,
teme,
književne vrste

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.pef.3.2026.3](https://doi.org/10.18690/um.pef.3.2026.3)

ISBN
978-961-299-180-7

Keywords:
Večernica Award,
picture books,
multimodality,
topics,
literary genres

WINNING AND NOMINATED PICTURE BOOKS FROM THE VEČERNICA AWARD COLLECTION

DRAGICA HARAMIJA,^{1,2} JANJA BATIČ¹

¹ University of Maribor, Faculty of Education, Maribor, Slovenia
dragica.haramija@um.si, janja.batic@um.si

² University of Maribor, Faculty of Arts, Maribor, Slovenia
dragica.haramija@um.si

The chapter presents all eighteen picture books that were awarded or nominated for the Večernica Award over the Award's thirty-year history. In the first part, we analysed the picture books in terms of their topics and the literary genres they represent. In the second part, a multimodal analysis of the picture book *How to Hug a Hedgehog* examines the influence of the illustrations on the summative meaning of the picture book. The findings of the content analysis showed that short prose and poetry were represented among the nominees. Short fantasy stories dominated the short prose works. The thematic analysis revealed two dominant themes, namely various human relationships and the lives of anthropomorphically portrayed animals. The results of the multimodal analysis of the selected picture book demonstrated that illustrations in a picture book significantly contribute to the way the topic is presented and developed. The influence of the illustrations on shaping the theme, the mood, the literary characters, etc., was also evident in the other nominated picture books.

University of Maribor Press

1 Slikaniška produkcija in nagrada večernica

Nagrada večernica je usmerjena v presojanje besedil, zato ni presenetljivo, da je v izbore za nominirana dela uvrščenih malo slikanic. Te imajo namreč omejen obseg besedila: prozna besedila do približno 1800 znakov, pesniške zbirke, izdane v slikaniški obliki, imajo omejeno število pesmi, in sicer v tem izboru od 7 do največ 31. V izbor sva vključili dela, ki skozi besedilo in ilustracije razvijejo zgodbo in tudi nekatera dela, ki od tega modela nekoliko odstopajo. To so predvsem pesniške zbirke, ki bi jih po strožji definiciji slikanic umestili med ilustrirane knjige. Ker pa se skozi ilustracije ponavljajo določeni motivi (npr. literarni liki, prostor), ta dela delujejo slikaniško.

Slikanice so izrazito multimodalna dela, ki so jih soustvarili različni pesniki/pisatelji in ilustratorji; so posebna oblika knjige, ki združujejo besedilo in ilustracijo v enovito celoto; ima torej tri pomembne sestavine: besedilo, ilustracije in vsebinsko-oblikovni odnos med besedilom in ilustracijo. Ta odnos imenujemo interakcija, kajti besedilo vpliva na razbiranje pomena ilustracij in obratno, ilustracija spreminja ali dopolnjuje pomen besedila. Pomembno se zdi poudariti, da se slikanice od drugih knjig razlikujejo na literarno-likovno-oblikovni ravni in ne po književnih zvrsteh in vrstah, ki jih vsebuje (Haramija in Batič 2013: 23).

V tridesetih letih podeljevanja nagrade večernica je bilo doslej nominiranih 150 knjig, med njimi 31 zmagovalnih del (v letu 2007 sta si nagrado delili dve deli). V tem času sta samo dve slikanici prejeli nagrado večernica, to je le 6,4 % vseh nagrajenih del, še šestnajst pa jih je bilo nominiranih. To pomeni, da je v naboru nominiranih del 11,3 % slikanic, vsa druga dela sodijo po obliki med ilustrirane knjige ali knjige brez ilustracij.

2 Metode

Iz nabora 150 knjig, uvrščenih na seznam nominiranih in nagrajenih del za večernico med leti 1997 in 2026, so predstavljene vse slikanice, podrobnejša multimodalna analiza pa je bila opravljena na izbranem vzorčnem primeru.

Zastavili sva si naslednja raziskovalna vprašanja:

- Kakšne teme so zastopane v literarnih delih, ki so izšla v slikaniški obliki in so bila nagrajena ali nominirana za večernico.
- Katere književne vrste so zastopane v nominiranih in nagrajenih slikanicah, nominiranih ali nagrajenih za večernico.
- Kakšna je vloga ilustracij v izbrani nominirani slikanici pri ustvarjanju sumativnega pomena slikanice.

Analiza slikanice zajema osnovne podatke o slikanici, oblikovni in vsebinski odnos med besedilom in ilustracijami ter sumativno analizo, ki razkrije, kako besedilo in ilustracija podajata informacije o književnem času, prostoru, glavnih in stranskih likih, pripovedovalcih ali lirskih subjektih, snovi, temah in motivih (Haramija in Batič, 2020).

3 Rezultati: slikanice, uvrščene v nabore nominacij za literarno nagrado večernica

Analizirane slikanice so razvrščene po letnicah izida (prve izdaje), saj se v presojo za podelitev nominacije ali nagrade večernica uvrstijo izvirna dela, ki so bila izdana v preteklem koledarskem letu. To pomeni, da je ob posameznem delu zapisana letnica izida, delo pa je bilo nominirano ali nagrajeno v naslednjem koledarskem letu.

Poglavje vsebuje dva dela, in sicer so v prvem delu tematske predstavitve uvrščenih slikanic v nabore za večernico, drugi del vsebuje multimodalno analizo na izbranem primeru slikanice *Kako objeti ježja* (2021) Jane Bauer z ilustracijami Petra Škerla.

3.1 Teme v nominiranih in nagrajenih slikanicah

Slikanice so razvrščene po literarnozgodovinskem principu (po letnicah izida), in sicer od prvega do najnovejšega literarnega dela.

3.1.1 Milan Dekleva in Zvonko Čoh: *A so kremšnite nevarne?* (1997)

Kratka znanstvenofantastična zgodba, v kateri je temeljni zaplet utelešenje bitja s planeta Xeroxs, ime mu je Egregor II, v telo dečka Jureta, Zemljana. Juretova sestra Nina ugotovi, da je z njenim bratom – torej utelešenim Gregorjem – res nekaj

narobe, ker sprašuje o vsakdanjih rečeh, ali so nevarne (med drugim tudi o kremšnitah). Avtor nakaže zamenjavo telesa z rabo srednjega spola (Dekleva 1997: 6): »Nini se je koža naježila od groze, medtem ko ji je tisto, kar naj bi bilo njen brat, še vedno zatiskalo usta.« Egregor II nato Nini razloži, da lahko prebivalci Xeroxa izkoristijo ukrivljenost prostora za potovanja v mislih, saj so iz gline in torej nepremični; slovensko zna zato, ker se že v mali šoli naučijo več kot tisoč petsto jezikov; na simpatično enostaven način ji razloži, da se bojimo poimenovanj, za katera ne vemo, kaj pomenijo; hipnotizira mamó igralko, da naenkrat zna celoten tekst za predstavo; očetu reši zapleteno matematično formulo. Ne da bi se zavedal, poda Nini pomembno vrednostno sodbo o Zemljanih (Dekleva 1997: 10): »Na Xeroxu je hipnoza nekaj tako običajnega kot pri vas zavist.« S pomočjo misli se vrne na Xeroxs, Jure pa pride nazaj v svoje telo. No, morda pa ne, saj se zgodba zaključí z naslovnim vprašanjem o nevarnosti kremšnit.

3.1.2 Bina Štampe Žmavc in Svjetlan Junaković: *Muc Mehkošapek* (1998)

Književni prostor sodobne pravljice (Haramija 2022: 245) je Drveče mesto, v katerem vsi hitijo. Glavni otroški lik je deček Maj, ki ima muca Mehkošapka. Maja in druge otroke odrasli venomer preganjajo, naj vendar pohitijo, nihče nikoli nima časa. Nekega večera Maj zaspi ob pisanju domače naloge in takrat se zgodi prehod v sfero fantastike: njegovo domačo nalogo konča Mehkošapek. Prvi večer se Maj izrednosti dogodka še ne zaveda, naslednji večer pa Mehkošapek spregovori in Maju pravi, da si mora vzeti za eno muco časa. Kmalu Maj in Mehkošapek skleneta tudi drugim otrokom podariti muce, kajti vsi ljudje bi morali imeti kanček časa. Muce spremenijo Drveče mesto, to se upočasni (Štampe Žmavc 1998:24): »Tako je Drveče mesto dobilo novo, nezamenljivo čudovito mero za čas. Mehko mucasto, da se ji ni moglo upreti. Nič čudnega, da so se na številčnicah ur začele pojavljati podobe muc. Prebivalci mesta pa so, kadar se jim je zdelo, da preveč hitijo, že kar iz navade govorili: 'Čas je, da si vzamemo za eno muco časa!' Kdorkoli je kdaj obiskal Drveče mesto, si je lahko v njem na vsakem koraku privoščil tisto znamenito – za eno muco časa!« Bina Štampe Žmavc je skozi izrazito večplastno zgodbo upodobila problem sodobne odtujene družbe, katere temeljno težavo – odtujenost – je vendarle mogoče premagati, pa čeprav je ob tem potreben kanček domišljije.

3.1.3 Kajetan Kovič in Maša Kozjek: *Mačji sejem* (1999)

Mačji sejem je nadaljevanje z enako pesniško-prozno strukturo kot jo ima *Maček Muri*.

Zgodba se začne nekega aprilskega dne na mačjem letališču Mucodrom, iz pesmi pa izvemo, kam, kdaj in kdo potuje. Maček Muri, ki še vedno piše Mačjo knjigo, z županom pričakuje tuje goste, ki prihajajo v Mačje mesto (Mačistan) na mačji sejem, ta je še posebej namenjen mlečnim izdelkom. Ob odprtju sejma zapojejo tudi Mačjo himno, tujci pa, poudari Kovič (1999: 7) strpnost, so »imeli različne kožuhe, a so bili vsi prijazni.« Mački se naselijo v različne hotele, Pri plešastem levu, Pri blagi Moniki, v hotelu Bristol. Največje atrakcije sejma so parmezan Mišja radost, sir za hujšanje, borovničevo črno mleko in mavrična smetana, ob tem pa še klobase, mačja očala ter Mačji lunapark. Zanimivi so (rimani) napisi na stojnicah, ki zvenijo kot reklamna sporočila. Maček Muri odpelje zvečer muco Maco v lunapark, kjer se prav prijetno zabavata. Naslednji večer je županov slavnostni sprejem, na katerem je Maca, Murijeva spremljevalka, prav posebej lepa, zato požanje nemalo pozornosti, naslednji večer pa ji mački (pod vplivom Mačje sonate, ki jo izvede maček Paganini) priredijo petje podoknic, kar pa se konča s pretepom. Čez tri dni so sejem zaprli, tujci so odpotovali, Macograf in Muri pa sta objavila obširno reportažo, nato pa sta Muri in Maca prijetno klepetala ob šumečem mleku.

3.1.4 Feri Lainšček in Igor Ribič: *Žlopi* (1999)

Prvo delo iz serije osmih slikanic nosi istoimenski naslov, torej *Žlopi* (1999), saj v knjigi avtor predstavi žlope in Žlopanijo. Žlopanija leži (Lainšček 1999: 5) »prav v osrčju Združenega kraljestva pravljicnih dežel«, čeprav je marsikdo prepričan, da se nahaja za živo mejo ob koncu ulice. Žlopi so najhitrejša bitja na svetu, saj se žlop prebere zrcalno od polž, ki je, za razliko od žlopa, najpočasnejše bitje. So si pa žlopi in polži po videzu precej podobni, a jih ni mogoče zamenjati. Tipičen žlop v spanju smrči, ima hišico, ki je podobna polžji, odloži jo le v Žlopaniji, ker tam hiš nihče ne krade. Predstavljeni so glavni liki serije: žlopek Hu (hiter), ata Oto (prvak v igri skrivalnic) in ded Aldo (lahko močno stisne kamen, da se ta spremeni v prah). Živijo pod Žlopasto steno, ob jezeru v Cvetni dolini pa prebivajo žlopka Žužu (zna napraviti napitek proti lenobi in zaspanosti), mama Jo (izdeluje ogrlice za srečo) in babica Vilma (izdeluje mazilo zoper slabe lastnosti). Babica Vilma je tista, ki zna dajati pametne nasvete (kam naj se žlopi odpravijo na izlet), Žužu mimogrede ozdravi Huja lenobe in zaspanosti, ko jo ta spremlja ob nabiranju zeli in ugotovi, kako lepa so jutra, ata Oto pa mami Jo ponovno izpove veliko ljubezen. Dvakrat avtor združi fantastični in realni svet: s književnim prostorom, da je Žlopanija morda blizu nas, vsekakor pa na Zemlji, in z omembo štiriperesne deteljice, ki jo imajo žlopi

najraje, ob direktnem nagovoru naslovnikom pa pripovedovalec pripomni, naj bralec podari štiriperesno deteljo žlopu, če ga morebiti sreča.

3.1.5 Peter Svetina in Mojca Osojnik: *Mrožek dobi očala* (2003)

Slikanica *Mrožek dobi očala* je nadaljevanje zgodbe *O mrožku, ki si ni hotel striči nohtov* (1999). Mrožkov orkester gostuje prav v njegovem rodnem kraju na daljnem severu. Zaplet zgodbe sproži mrožkovo napačno igranje, zato so bili pred koncertom že vsi malce obupani. Severni medved je ugotovil, da mrožek najbrž potrebuje očala, zato se je odpravil k optiku in ta mu res predpiše očala. Mrožek se zgrozi, a njegovi orkestrski prijatelji ga ponovno pozitivno presenetijo: vsi pridejo na oder z očali (stopnjevanje s ponavljanjem oz. naštevanjem, kdo vse ima očala), mrožek igra pravilno, publika pa je osupla zaradi očal in navdušena nad kakovostnim koncertom. Poslušalci česa takega še niso videli in slišali!

3.1.6 Miklavž Komelj in Marjan Manček: *Zverinice* (2006)

V pesniški slikanici je objavljenih deset humornih pesmi, ki večinoma upovedujejo animalistično tematiko, pri čemer pa so živali postavljene tudi v antropomorfne položaje. Na primer stara gorila opazuje raziskovalko goril in o njej piše znanstveno razpravo; mala lama bi se dojila; oče pujs se jezi, ker pujsek govori v tujem jeziku; podgana ima najraje branje, pri čemer knjige »dobesedno požira. [...] Malo prebere, malo pogloda.« (Komelj 2006: 14) Nekatere pesmi so pisane kot pogovori (lami, prašiča, deževnik in črv) ali nagovori (skarabej toži o nespoštovanju; neimenovana deklica, ki je edini človeški subjekt, nagovarja risbico, da ji naj da krila); v pesmi Preneumne sanje pa pesnik izrablja večpomenskost besed (pujsek, prašič, prašičje, svinjska dejanja).

3.1.7 Anja Štefan in Zvonko Čoh: *Štiri črne mravljice* (2007)

V knjižni zbirki Čebelica je izšlo sedem zelo kratkih živalskih pravljic, vsako od njih pa je ilustrator tudi likovno upodobil. Štiri mravljice so kolektivni glavni literarni lik, zaradi njihove naivnosti in radovednosti se jim zgodi vedno kaj zanimivega. V prvi pravljici si želijo srečati medveda, a srečajo pamet. V drugi imajo problem: ker bi rade nosile uhane, a nimajo ušes, najdejo izviren način za novo modo – uhane si pripnejo na klobuke. V tretji zgodbi mravljice spoznajo, da je gledališče pravi prostor

zanje, saj so tam vsi nagneten kot mravlje. V četrti zgodbi Dež, v kateri neprijazna narava sproži strah, ga mravljice z lahkoto preženejo (Štefan 2007: 10): »Če se stisnemo, tesno tesno tesno, potem tesnoba gre. To je vse.« Štiri črne mravljice tudi sanjarijo, kako bi prišle na Luno, kamor jih odnesejo pravljice. V zgodbi Mandarine pa ugotovijo, da sonce najbrž diši kot mandarina. Ob koncu se odpravijo še na morje, in čeprav so tam prvič, ugotovijo, da so pravzaprav morske mravljice, ker imajo rade morje že od nekdaj (Štefan 2007: 18): »Morske mravlje niso navzven videti nič posebnega. Čisto take so kot vse druge. A navznoter ... navznoter imajo srce, brezmejno kot morje.«

3.1.8 Bina Štampe Žmavc in Danijel Demšar: Vprašanja srca (2008)

Trideset lirskih pesmi Bine Štampe Žmavc se tematsko naslanja na pomembna čustva. Pesmi so razvrščene od najbolj abstraktnega in vseobsegajočega (vesolje) do najbolj intimnega in lastnega (srce). Vsako vprašanje, zastavljeno v naslovu posamezne pesmi, ima liričen odgovor na zanimiva in za vse ljudi pomembna vprašanja, ki se nas dotaknejo: od brezmejnosti vesolja in pomena nebesnih teles in pojavov (vesolje, zvezde, nebo, Luna, Sonce, noč), pomembnih naravnih habitatih na Zemlji (morja, hribi), vprašanj o rastlinah, živalih in njihovih lastnostih (barve, pomlad, o belih zvončkih, oknih na hišah, predenju muc), dejanjih (vojne, smrt) in umetnosti (glasba, ples). Najpomembnejši del zbirke sestavljajo pesmi, ki govorijo o človeku in njegovem doživljanju sveta (*Zakaj imajo mame praznik, Zakaj so poljubi, Zakaj je smrt, Zakaj je srce*). Pesmi bralca vodijo od daljnih, skoraj nepredstavljenih svetov do tistega, kar vsak med nami nosi v sebi. Ali, kakor je za pesniško zbirko zapisal Igor Saksida (2022: 237), da »je sestavljena kot niz vprašanj, na katera pesnica ne da nedvoumnih odgovorov, ampak le nakazuje globoko povezanost narave, vesolja, letnih časov, domišljije in čustev.«

3.1.9 Feri Lainšček in Andreja Brulc: Barvice (2010)

Feri Lainšček je v zbirki *Barvice* objavil dvanajst pesmi o dvanajstih barvah, pesmi pa dopolnjujejo ilustracije Andreje Brulc. Pesniška zbirka *Barvice* je hkrati emocionalna in refleksivna, saj pesnik vzpostavlja osebni odnos do barv in njihovih pomenov, ki jih z barvnim slikanjem orisuje z drobnimi odnosi v vsakdanjem svetu, ker so med belo in črno zajete vse barve tega sveta z vsemi odtenki vred: življenje pač ni le enobarvno. Barve nosijo v sebi skrite pomene, vsakega bralca pa po svoje nagovarjajo, kajti vsak človek ima svojo najljubšo barvo, pomembni pa so tudi barvni

odtenki. Motivno-tematsko pesnik zaznamuje barve s samosvojimi pomeni, pri čemer v vsaki pesmi pokaže na dvojnost: par dobro – slabo oz. veselje – žalost (bolečina), pri čemer barva spremeni odtenek in hkrati pomen (npr. rdeča je barva ljubezni, a ker ta ni realizirana, postane barva krvavečega srca). Pesniška zbirka z barvami od prvo uvrščene bele, ki je barva nečesa novega, še neizrečenega, prijaznega, je torej barva rojstva in otroške duše, do zadnje pesmi, o rjavi, ki je barva zemlje in smrti, splete zaokrožen niz človeškega življenja. Mestoma v lirski izpovedi pomen barve ne sovпада z njenim tradicionalnim simbolom (na primer avtor ne podeli simbol žalovanja črni, temveč rjavi, barvi zemlje, v katero nas pokopljejo).

3.1.10 Neli K. Filipić in Damijan Stepančič: *Ali te lahko objamem močno?* (2011)

Naslovniško odprta slikanica s kratkoproznim realističnim besedilom odpira teme o odnosih, zaupanju in prijaznosti. V neimenovanem mestu so živeli ljudje, med katere je prišel posebež s plaščem pisanih barv in s psom, s katerim je delil hrano in vodo, nesel ga je po stopnicah. Otroci so tujcu nagajali: z žogo so mu zbili klobuk, ga poskropili z vodo pri mestnem vodnjaku, prav posebej poreden deček pa mu je podstavil nogo, da je padel. Posebež je bil ves čas tiho, čeprav so ga ljudje zasmehovali in dajali različne pripombe. Malce so bili tudi užaljeni, ker tujec ni povedal, zakaj je prišel v njihovo mesto. Deček, ki ga je spotaknil, je strahoma čakal vrh stopnic, ker ni vedel, kako bo tujec reagiral. Ta je pristopil k njemu in ga vprašal, ali ga lahko objame (naslov literarnega dela). Deček je bil presenečen, saj je pričakoval kazen, prikimal je in nato neznansko užival v tujčevem objemu. Tujec je brez besed in pojasnil odšel iz mesta, ostal pa je spomin na dogodek. Še danes tistemu, ki je neprijazen, podarijo objem v opomin. (Haramija 2012)

3.1.11 Peter Svetina in Ana Zavadlav: *Molitvice s stopnic* (2016)

Pesniška slikanica je izšla v zbirki Čebelica in vsebuje sedem pesmi, v katerih majhna deklica v svoji otroški perspektivi nagovarja Boga in angela oz. ima z njima monologe. Sprašuje ju in si hkrati odgovarja o vsakdanjih rečeh, npr. da se ji zdi prav, da se za mleko zahvali kravi in za hrano mami, ne njemu. Prosi ga, naj pazi, da njegova babica ne bo padla; da bo dedek dobil očala; da bo imel potepuški muc vsaj toplo cev, da ga ne bo zeblo; naj se brat čim prej vrne s taborjenja; o tremi na nastopu in o teti, ki si želi dojenčka. V utemeljitvi ob podelitvi večernice je za poetiko Petra

Svetine zapisal Igor Saksida (2017: 80), da ne gradi »le na povedanem, ampak tudi ali celo predvsem na tem, kar ostaja neizrečeno in presežno.«

3.1.12 Anja Štefan in Alenka Sottler: *Drobtine iz mišje doline* (2017)

Pesniška slikanica, ki vsebuje osemnajst pesmi, je prejela večernico leta 2018. Avtorica se z ritmom, zaporednimi rimami, pomanjševalnicami ter številnimi iteracijami navezuje na ljudsko slovstvo, hkrati pa odpira za otroško poezijo teme, ki niso običajne: grah povzroča vetrove, stari mišjak je pijanec, smrt miške, ki nima doma in zmrzne. Pesmi mestoma prevzemajo folklorne vzorce, npr. uvodna štirivrstičnica, naslovljena Pisar, ki bo ujel »mišji svet v gladko nitko iz besed« (Štefan 2017: 5); ali verižna pesem, ki se lahko ponavlja v nedogled (Če miš prinese ti drobiž). Žirija je v utemeljitvi nagrade zapisala (Utemeljitev žirije 2018: 35): »Ena najbolj prepričljivih pesmi je Le pogumno, le za mano – upanje v možnost boljšega sveta se posredno, a natančno izrazi v sklepnih verzih besedila, ki ob tem ohranja poetiko sporočilnega minimuma. [...] Izročilo in aktualna sporočila se zlijejo v mozaično sestavljanke mišjega sveta, ki ga določa igrivost kot temeljna možnost doživljanja sveta.«

3.1.13 Boštjan Gorenc – Pižama in Igor Šinkovec: *Si že kdaj pokusil luno?* (2019)

Kratka fantastična zgodba z vpeljavo domišljjske igre vzpostavi dva svetova: realnega, v katerem ostanejo odrasli, in fantastičnega, ki je dostopen le otrokom. Svit in Erik sta iz kartona izdelala vesoljsko ladjo, njuna domišljjska igra ju vodi na luno, ker sta želela poskusiti, ali je iz čokolade ali iz sira. Skakala sta, našla plastelin (ne sira ali čokolade), obiskal ju je pes, ko pa sta bila lačna, sta se ravno pravi čas vrnila nazaj na Svitovo dvorišče, saj so ju čakali starši s pripravljeno večerjo. V recenziji Gaja Kos (2020: 184) poudarja, da se »bere kot pustolovska zgodba o odkrivanju neznanih terenov, predvsem pa je to zgodba o prijateljstvu in že večkrat omenjeni domišljiji, ki ji zadostuje stara kartonasta škatla in že se avantura lahko začne.« Zanimiva je medbesedilna navezava na Zvezdico Zaspanko Franeta Milčinskega – na svoji domišljjski poti namreč nista srečala kometa Repatca, ki bi ščipal zvezde v lička. Ko se je Erik odpravljal proti domu, sta se dogovorila, da bosta naslednji dan spet odpotovala na kak planet, Svit pa je iz plastelina izdelal figurice.

3.1.14 Bina Štampe Žmavc in Svjetlan Junaković: *Skrinjica sinjega maka* (2022)

V realistični kratki zgodbi sta glavna literarna lika babica in dedek, ki živita v neimenovanem mestu. Poimenovanje likov z občim imenom, ki hkrati nakazuje njuno starost, ter posplošen literarni prostor vzpostavlja univerzalnost, saj se lahko podobno zgodi komur koli. Babica se spopada z demenco, dedek pa je njena podporna oseba, kadar ne zmore več priklicati besed ali izgubi orientacijo v prostoru. Dedek izdelava skrinjico, kamor zлага pozabljene besede, da bi jih babica našla. Nekateri besedni zveze so tipografsko poudarjene in nakazujejo babičino stisko, npr. vrt pozabljenja, čevlji daljave, skrinjica izgubljenih besed. Ko se babica izgubi, reče, da se je izgubila pot; dedek ji pritrdi, da je utrujena zato, ker je »ves dan tekala za izgubljeno mislijo« (Štampe Žmavc 2022: 20). Konec zgodbe nakazuje končnost življenja in njegovo lepoto v metafori sinjega maka, ki je »bolj sinji kot sinje nebo, sanjava vedrina spominčic in sinja modrina spomina«. (Štampe Žmavc 2022: platnica)

3.1.15 Anja Štefan in Alenka Sottler: *Mala miš, ti loviš* (2025)

Zbirka živalskih pravljic s poantami ob koncu posamezne pravljice nagovarja tako otroške kakor tudi odrasle. Tematsko je zbirka podobna *Štirim črnim mravljicam*, le da so v tej glavni literarni liki miši, te pa so glavni liki pesniške zbirke *Drobtine iz mišje doline* z ilustracijami Alenke Sottler. Miši so v nekaterih pesmih kolektivni literarni lik, pri čemer miši z vsakim dejanjem dokazujejo, da je skupnost pomembna (npr. Repki, Mišji tat, Snežak, Riba, Mišek in zaklad). Nekateri mišji liki so individualni in so prikazani v specifičnih situacijah (npr. Zobna miška, Kuhalnica) ali pomembnih dejavnostih, npr. pomen znanja (Mišek v šoli). Skozi mišjo perspektivo ošvrkne pesnica tudi človeško družbo, pri čemer izpostavi negativne lastnosti, npr. prilaščanje nečesa, kar ni naše, radovednost in zavist. Po drugi strani pa pripiše mišim pozitivne lastnosti, kot so sprejemanje različnosti, sodelovanje in pomembnost spoznanja o pravih vrednostih v življenju.

3.1.16 Andreja Borin in Ana Zavadlav: *Pesmice za najmanjši žep* (2025)

Lirična pesniška zbirka Andreje Borin vsebuje 31 pesmi. Vsaka pesem ima pripadajočo ilustracijo, ki podkrepi temeljni pesniški motiv in je vezana na lirski subjekt (Včasih čakam, Nič, Luna, Sreča), razpoloženje (V mojem morju, Metulj,

Večer), prostor (Cvet, Na koncu sveta, Pomlad). Veliko pesmi je štirivrstičnic s tradicionalni prestopno ali pretrgano rimo, kar je – glede na naslov pesniške zbirke – pričakovano. Pesniška zbirka je prejela nagrado Kristine Brenkove za izvirno slovensko slikanico 2025, pri čemer je žirija med drugim zapisala v utemeljitvi (Nagrada Kristine Brenkove 2025: 172):

Pesmi Andreje Borin so polne drobnih čudežev in velikega čudenja, s čimer po eni strani utelešajo otroško dožemanje sveta, po drugi pa ga – s slogovno dovršenostjo, nepootročenim slogom, ritmom, rimo in univerzalno vsebino – presegajo. Likovna izvedba je izčiščena, a hkrati bogata. Ilustratorka mojstrsko uravnava razmerje med praznino in detajlom, med svetlobo in senco. Kompozicije so odprte, zračne in nežno ritmizirane, kar ustreza drobnim formi pesmi in otroškemu načinu doživljanja sveta.

3.1.17 Neli K. Filipić in Igor Šinkovec: *Križemsvet* (2025)

V kratkoprozni zgodbi sta glavna literarna lika babica in otrok. Babica nima stalnega bivališča, živela je že na visečem mostu, na slonu, v štokljinem gnezdu, »/.../ povsod, pa vendar nikjer – kajti nikoli ni živela v hiši.« (K. Filipić 2025: 10) Edina prostor, kjer je preživela večino časa, je kartonska škatla. Babica je svojim prijateljem in sorodnikom pisala pisma, vendar nikoli ni prejela odgovora, saj ni imela hišne številke. Nekega dne se je pri njej ustavil otrok, ki je imel Veliko knjigo besed; zdi se, da ima otrok slovar knjižnega jezika, ker babici zatrdi, da ji lahko pričara karkoli želi, saj »vse, kar obstaja, ima svojo besedo /.../ Še več kot vse, ker se besede lahko povezujejo.« (K. Filipić 2025: 14) Potresel je Veliko knjigo besed in iz nje so popadale besede na h, na i, na š, na k, na a, šele na koncu ji je pričaral lepo majhno hiško, ki je bila premajhna, da bi babica lahko v njej živela, lahko pa, kot ji je povedal otrok, hiška stanuje pri njej. Babica je na hiško napisala naslov Križemsvet in številko štiriinštirideset. Hiška z naslovom pa ji je omogočila, da prejema pošto tudi sama, čeprav še vedno kolesari naokrog. Osrednja tema brazdomstva, ki se v zgodbi izogne socialne stiske, je podana skozi perspektivo otroka, in sicer kot nekaj, kar omogoča čudovite pustolovščine in zanimiva doživetja, vprašanje stalnega bivališča pa se lahko reši s pomočjo čarovnije.

3.2 Multimodalna analiza izbrane slikanice Jane Bauer in Petra Škerla *Kako objeti ježa* (2021)

Slikanica je sestavljena iz naslovnice, ki se nadaljuje na hrbtno stran, identično ilustriranih veznih listov (razlikuje se samo ton, sprednji vezni listi so v modrih tonih, zadnji v rjavih tonih) in notranje naslovnice ter notranjih ilustracij (petnajst

dvostranskih in ena enostranska). Prevladujejo umirjeni barvni toni in mehka risba. Kompozicije nekaterih ilustracij delujejo izrazito zaokroženo in s postavitvijo elementov, ki jih opazujemo s ptičje perspektive (od zgoraj navzdol v gozd, med drevesa) vzbujajo občutenje varnosti (kot varen objem). Besedilo je večinoma postavljeno na bele ploskve. Tipografija je neserifna, uporabljene so male tiskane črke. Deli besedila so zapisani v večji, odebeljeni in bolj razgibani pisavi, nekateri deli (napisi, ki jih berejo živali) pa so zapisani z velikimi tiskanimi črkami. V slikanici je prisotno tudi intraikonično besedilo, in sicer napisi na transparentih, ki so večinoma ponovitev glavnega beseda.

Vsebinska analiza slikanice razkrije, kaj je v slikanici podano v besedilu in kaj v ilustraciji (Table 1). Jež, ki je eden od dveh glavnih literarnih likov in se pojavi na naslovnici, kjer je upodobljen kako objema samega sebe, medtem ko se druge živali obračajo stran od njega.

Tabela 1: Besedilo in ilustracije v slikanici *Kako objeti ježa*

	Besedilo	Ilustracije
1	Jež je hodil po gozdu in v njem se je porajala želja, da bi nekoga objel.	Pogled od zgoraj navzdol na ježa sredi gozda. Na drevesih sta dve puščici, ki kažeta vsaka v svojo smer.
2	Srečal je slona in bi ga rad objel. Slon se je izgovoril, da ne more dobiti objema, ker ima frfotavo bolezen in je izginil. Jež je zagledal medveda.	Sredi velikega praznega prostora obdanega z drevesi je upodobljena mlaka, v kateri stoji slon v rožnatem puloverju. Pred njim je jež, ki gleda navzgor proti slonu in ima prekrizane roke kot bi objemal samega sebe.
3	Situacija se obrne: zdaj je jež prosil medveda, naj ga objame. Tudi on je imel izgovor, pravi, da je zelo nesrečen in da je nesreča lahko nalezljiva. Jež je nato srečal lisjaka, pravzaprav dečka Pipeta, preoblečenega v lisjaka.	Pogled od zgoraj navzdol na dogajanje. V levem delu se proti desni med drevesi ježu približuje medved. V zgornjem desnem delu se oddaljuje slon, ki je skočil iz mlake.
4	Jež je prosil Pipeta lisjaka, naj ga objame. Ta mu je odkritosrčno rekel, da ne in da bo težko našel nekoga, ki bi ga objel, ker je jež in zato bode.	Običajna perspektiva, kjer podobe opazujemo kot bi bile pred nami. Na desni strani se v nasprotni smeri branja oddaljuje medved. Na levi strani kompozicije sedi jež, ki si podpira glavo. Pred njim je deček Pipe, oblečen v lisičji kostum in z rokami v žepih.
5	Pipetu se je jež zasmilil, zato je naredil plakate, da bi privabil nekoga, ki bi bil pripravljen objeti ježa. Do transparentov pride želva.	Pogled od zgoraj navzdol na dogajanje. V desnem delu kompozicije sta dve zeleni leseni pregradi med katerima je visoka lestev, na kateri sedi jež. Obrnjen je proti desni. Zelena pregrada z napismo "SI KRALJ TE HOSTE" ga delno prekriva. V osrednji del ilustracije je postavljen Pipe s transparentom ("SAMO ZA ZELO POGUMNE"). Okoli

	Besedilo	Ilustracije
		njega je v tla zapičenih še več transparentov z različnimi napisi.
6	Na plakatu je pisalo (Bauer 2022: 14): »Če si upaš objeti žival, ki sedi na stolu, si kralj te hoste.« Želva je mislila, da bo objela leva, zato se je zelo razhudila, ko je ugotovila, da bi bilo treba objeti ježa.	Pogled od zgoraj navzdol v prostor, ki ga omejujeta obe pregradi, v sredini je jež, ki stoji na visoki lestvi. Iz leve strani se mu približuje želva. Skozi lino na desni strani pa dogajanje opazuje Pipe.
7	Pipetu se je jež vedno bolj smilil, zato je izdelal stroj, na katerem je pisalo »Mašina za objemanje«. Jež je zlezel v stroj in sedel v naslanjač.	Pipe na levi strani kompozicije opazuje ježa na desni, ki stoji z eno nogo na vrhu lestve in se vzpenja v konstrukcijo, ki spominja na leseno brako podprto z lesenimi deskami. Pipe drži v rokah kladivo, ob njem so deske, škatla z orodjem in škatla z žebli.
8	Pipe je vklopil stroj in ježu sta se približevali dve mehanski roki. Bilo ga je neznansko strah in komaj je čakal, da je Pipe ugasnil stroj. Ker Pipe ni razumel, kaj je narobe, mu je jež pojasnil (Bauer 2022: 20): »Objem ni bil živ.«	Pogled od zgoraj navzdol. Na vrhu lesene konstrukcije sedi jež, pod njim je Pipe s kladivom v roki in škatlo z orodjem. V ozadju na levi strani je gozd.
9	Pipe je obljubil ježu, da bo dobil objem, ki bo živ. Kljub Pipetovi prošnji tudi sraka ni hotela nečesa narediti za ježa (bralec še ne ve, kaj).	Pogled na prostor med drevesi od zgoraj navzdol. V osrednjem delu sta Pipe in jež. Pipe suvereno stopa naprej proti veliki ptičji hiši, ki stoji na opornikih na tleh (na drevesih je še veliko ptičjih hiš običajnih dimenzij). Ob Pipetu je jež, ki se pomika v isti smeri kot Pipe, a ima pogled usmerjen v Pipeta. Iz velike ptičje hiše gleda ven zadnji del ptice (rep in noge).
10	Pipe je šel stran, jež pa je kot mrtev obležal pred srakinim gnezdom. Sraka ni bila zaskrbljena zanj, temveč za svoj ugled, ker je jež ležal tam, ona pa bo dobila obisk.	Pogled na dogajanje se še dodatno dvigne tako, da opazujemo ptico, ki sedi na ptičji hiši in opazuje Pipeta. Pipe je s telesom obrnjen proti drevesu, se nanj naslanja in skriva svoj obraz. Na tleh med drevesi leži jež na hrbtu, roke in noge drži stran od telesa. Oči ima odprte.
11	Sraka je obljubila Pipetu, da mu bo dala blag, šivanko in nit, če nekako spravi ježe izpred njenega gnezda. Pipe je zašil obleko ravno v času, ko je priletela šoja k sraki na obisk.	Pogled se spusti na veliko ptičjo hišo kot bi jo opazovali pred seboj. Skozi okno gleda ptičja glava. Na lestvi, ki vodi do vrat ptičje hiše, sedi Pipe, ki šiva. V naročju ima velik kos blaga in v roki drži veliko šivanko. Pribor za šivanje (škarje, igla, sukanec, bucike) je upodobljen predimenzionirano. Na desni strain ob hiški na tleh še vedno leži jež z odprtimi očmi.
12	Pipe je zašil balon in ga napolnil s toplim zrakom. Zdaj je bil tako debel, da ga jež ne bi zbedel, a ga je napihnjeni balon odnašal proti jezeru. Šoja je pripomnila zaskrbljeni sraki, naj se raje preseli v kak drug del gozda, ker jo obdajajo čudaki.	Pogled na dogajanje se ponovno dvigne, tako da opazujemo na levi strain kompozicije Pipeta v zraku, ki je oblečen v velik balon. Pod njim je jezero s pomolom. Na desni strain mu maha jež. Za njim je ptičja hiša, iz katere gledata dve ptici. Pred šojjo je velika skodelica). Pred hišo je pribor za šivanje. Izza drevesa ob ptičji hiši poteka nekakšna cev iz

	Besedilo	Ilustracije
		blaga, ki je pritrjena na balon. V zgornjem desnem delu kompozicije so postavljena drevesa.
13	Jež je sredi jezera zagledal utaplajočega Pipeta. Čeprav ni bil najboljši plavalec, je skočil v vodo in zvlekel Pipeta na suho.	Pogled na jezero. Na levi strain je v vodo na pol potopljen Pipe z balonom, na levi pa proti njemu po pomolu hiti jež.
14	Jež je bil vesel, da se Pipetu ni zgodilo kaj hudega. Pipe je ježa iz hvaležnosti objel in nič ga ni bodlo. Vse to je opazovala šoja in razbobnala po gozdu.	Pogled se spusti nižje in se približa pomolu, na katerem leži Pipe. Njegova glava je v ježevem naročju. Kompozicija se barvno spremeni, in sicer predhodno prevladujoče bolj hladne tone zamenjajo topli rdečeoranžni toni.
15	Naslednje jutro so živali stale v vrsti pred ježevo hišo, da bi jih ta objel. Zdaj pa je bil spet nejevoljen; Pipetu je rekel (Bauer 2022: 35): »Tačke mi bodo odpadle. In objemi so muhasti, ne morem jih kar trositi naokoli.«	Na levi strani kompozicije je pred drevesa postavljena lestev, na kateri sedi jež in objema miš. V vrsti pred drevesom stojijo še ostale živali. Na koncu vrste je upodobljena največja, in sicer želva, ki zazame spodnji desni del kompozicije. Ob lestvi je na levi strani upodobljen Pipe s škatlo z orodjem in roko v žepu.
16	Jež je rekel Pipetu, da ga bo z veseljem objel, ko ga bo spet srečal. Ko mu je Pipe razkril načrt, da bo izdelal dirkalni avto, pa je ježa zaskrbelo, da se bo spet znašel v jezeru, zato je raje pohitel za Pipetom.	Manjša ilustracija, ki zavzame levo polovico zadnje strain v slikanici. Pogled navzdol na dogajanje. Pipe odhaja s škatlo z orodjem v roki iz zgodbe (diagonala od leve spodaj k desnemu zgornjemu vogalu). Levo spodaj za Pipetom stoji jež z razprtimi rokami. Levo zgoraj za obema figurama so upodobljena drevesa.

Tabela 2: Vsebinski odnos med besedilom in ilustracijami (pomen, ki ga ustvarita besedilo in ilustracija skupaj)

Opazovani elementi	Sumativna analiza
Snov	predsodki
Tema	prijateljstvo
Motivi	empatija, razumevanje drugega in različnega
Glavni literarni lik	Pipe, jež
Stranski literarni liki	želva, medved, sraka, šoja, miš, slon, sraka, žaba, veverica
Književni čas	en dan
Književni prostor	gozd ob jezeru (jezero, jasa v gozdu, notranji prostor med lesenimi pregradami)
Pripovedovalec	tretjeosebni
Zgradba	sintetična
Razpoloženje	prevladujoče otožno razpoloženje v iskanju rešitve za ježa

Tema slikanice je prijateljstvo, kar se kaže skozi motive, ki jih prepoznamo v besedilu (empatija itd.) in skozi likovne motive, ki jih prinašajo ilustracije (iskanje prave poti, srečevanje drugih živali, iskanje prijateljev, sodelovanje, zaveznitvo).

Glavna literarna lika v slikanici *Kako objeti ježa* sta jež in deček Pipe. Deček Pipe je preoblečen v lisjaka in s tem postane del živalskega sveta. Prisotna je intervizualna navezava na dečka Maksa, ki se obleče v volka v znameniti Sendakovi slikanici *Tja, kjer so zverine doma* (2013; original *Where the Wild Things Are*, 1963). Maks in Pipe sta mlajša dečka, preoblečena v živali. Z živalsko preobleko prestopita iz realnega v fantastični svet (kraj, kjer so doma zverine; gozd ob jezeru, kjer prebivajo gozdne živali). V fantastičnem svetu je vse mogoče: biti kralj ali izumitelj naprav za objemanje.

V obravnavani slikanici je zanimiva upodobitev ježa, saj njegove bodice nikakor ne delujejo ostro in nevarno, temveč bolj kot šopi mehkih las. Upodobitev potencira igriv in radoveden del ježevega značaja. Njegovo razočaranje je omenjeno v besedilu, ilustracije pa s postavitvijo figure, upodobitvijo lika in upodobitvijo gest ne poudarjajo negativnih čustev. Otožno razpoloženje je bolj prisotno skozi barvno paleto, ki se nagiba proti hladnim barvam vse do osrednjega trenutka, ko jež zakliče »Prosim, Pipe, nikar ne umri« (štirinajsta ilustracija). Ves prizor je upodobljen v toplih tonih, glava Pipeta pa počiva v ježevem naročju. To je tudi trenutek, ko iz besedila izvemo, da Pipe objame ježa in se pri tem ne zbode.

Nekatere živali, ki so stranski liki v slikanici, so poimenovane in upodobljene (slon, medved, želva, sraka, šoja). Ob koncu ima jež dolgo vrsto živali pred seboj, ki so ga prišle obiskat, med drugim miš, veverica in želva. V besedilu živali niso antropomorfne, na ilustracijah pa so vsi živalski liki oblečeni (sraka in šoja samo v zadnji upodobitvi), s čimer pridobijo podobo (ne pa tudi lastnosti) ljudi, edino želva je v vseh upodobitvah brez oblačil.

Ilustracije prostora dopolnijo besedilo, ki omeni hosto oz. gozd, mlako in jezero. Prostor je v ilustracijah razčlenjen na več različnih delov gozda, torej prostor med drevesi, ob jezeru, na jasi, notranji prostor, v katerem sedi jež, ptičje hiše itd. V primeru lesene pregrade, v kateri čaka jež na živali (peta ilustracija) pa ne gre le za dopolnitev, ampak lahko opazimo kontradiktorno interakcijo (prim. Nikolajeva 2003). Besedilo govori o tem, da je Pipe posedel ježa na stol za grmovje, ilustracije pa prikazujejo ježa, ki sedi na lestvi med dvema lesenima zelenima pregradama.

Kratka fantastična zgodba ima tretjeosebne vsevedne pripovedovalca, za katerega je značilno, da bralec pridobi širok spekter informacij (scenična literarna perspektiva). Nekatere ilustracije v slikanici bralca oz. opazovalca postavijo v vlogo

nekoga, ki zgodbe ne opazuje pred seboj, ampak opazuje dogajanje od zgoraj navzdol. Gre za ustvajanje občutka pripovedovačevega nadrejenega (vsevednega) položaja s povsem likovnimi sredstvi (Nikolajeva in Scott, 2006). Bralec oz. gledalec je v teh primerih nekdo, ki lahko opazuje širše dogajanje v prostoru in odnose med posameznimi liki (npr. v tretji in deseti ilustraciji).

4 Sklep

Doslej je bilo v izbor za nagrado večernica nominiranih deset avtorjev besedil, od tega Bina Štampe Žmavc in Anja Štefan s tremi slikanicami, s po dvema pa Feri Lainšček in Peter Svetina, drugi avtorji besedil so se v izbor nominiranih del uvrstili enkrat. Ilustracije je prispevalo trinajst ilustratorjev, od tega Alenka Sottler, Svjetlan Junaković in Zvonko Čoh s po dvema slikanicama.

Vsebinska analiza nagrajenih in nominiranih slikanic iz korpusa nagrade večernica je razkrila, da šest slikanic sodi v poezijo (*Barrice, Vprašanja srca, Drobrine iz Mišje doline, Molitvice s stopnic, Zverinice, Pesmice za najmanjši žep*), ena slikanica je kombinacija poezije in proze (*Mažji sejem*), enajst pa jih sodi med kratkoprozna dela. Pri prozi se slikanice uvrščajo glede na literarne vrste med pravljice (zbirki *Štiri črne mravljice, Mala miš, ti loviš; Mrožek dobi očala*), realistične kratke zgodbe (*Ali te lahko objamem močno?, Skrinjica sinjega maka*) ter v kratke fantastične zgodbe (*A so kremšnite nevarne, Žlopi, Muc Mehkošapek, Si že kdaj pokusil luno?, Kako objeti ježja, Križemsvet*). Rezultati tematske analize kažejo, da je najpogostejša tema življenje živali, ki so večinoma predstavljene antropomorfno (*Žlopi, Mažji sejem, Mrožek dobi očala, Štiri črne mravljice, Mala miš, ti loviš*, delno tudi *Drobtine iz mišje doline Mala miš, ti loviš* in *Zverinice*). Druga najpogostejša tema so odnosi, in sicer družinski odnosi (*Molitvice s stopnic*), spoštovanje večkulturnosti (*Ali te lahko objamem močno?*), prijateljstvo (*Kako objeti ježja*) in fantastične dogodivščine (*A so kremšnite nevarne, Križemsvet*). V nekaterih slikanicah se pojavljajo razmisleki o pomembnih stvareh v življenju: pri nekaterih se zaustavimo, ker so potrebne razmisleka (*Vprašanja srca, Barrice, Pesmice za najmanjši žep*); kljub nenehnemu hitenju terjajo odgovore (*Muc Mehkošapek*); užitek ob otrokovi igri (*Si že kdaj pokusil luno?*); razmislek o starosti in bolezni (*Skrinjica sinjega maka*) ter socialni stiski (*Križemsvet*).

Zanimiv primer je slikanica *Mala miš, ti loviš*, ki se po obliki navezuje na pesniško slikanico *Drobtine iz mišje doline*, obe je ilustrirala Alenka Sottler; vsebinsko pa se navezuje na slikanico *Štiri črne mravljice*, saj gre za podoben tip živalskih pravljic, le da so v najnovejši zbirki glavni literarni liki miši.

Podrobna multimodalna analiza izbrane nominirane slikanice Jane Bauer in Petra Škerla z naslovom *Kako objeti ježa* je razkrila, kako pomembno ilustracije v slikanici doprinešajo k razvoju teme skozi:

- a) nanizane likovne motive, upodobitev literarnih likov, njihove medsebojne odnose,
- b) likovno kompozicijo, upodobitev prostora in zorni kot,
- c) barve in barvne odnose.

Vse ilustratorske odločitve podkrepijo osrednjo temo prijateljstva, tudi na način, da se pojavi kontradiktorna interakcija v primeru stola za grmovjem, ki se v ilustracijah pokaže bolj kot visoka lestev za leseno pregrado. S tem ilustrator poudari Pipetov zaščitniški odnos do ježa in željo, da bi tudi drugi prepoznali njegove pozitivne lastnosti. Postavitev na prestol, ki nujno pomeni, da Pipe in ostali gledajo ježa od spodaj navzgor, lahko razumemo kot Pipetovo željo, da bi tudi ostali prebivalci gozda prepoznali edinstvenost ježa in jo znali ceniti. Večina živalskih likov v ilustracijah dobi podobo ljudi (oblačila), karpotencira občutek igrivosti in lahkotnosti. Otožno razpoloženje, ki ga lahko zaznamo v besedilu, ilustracije pomembno omilijo in ohranjajo optimizem in upanje, s tem pa tudi pomembno prispevajo k drugačni interpretaciji besedila.

Podoben vpliv ilustracij na sooblikovanje teme, razpoloženja, literarnih likov, njihovih odnosov, književnega prostora in časa lahko opazujemo tudi v ostalih nagrajenih in nominiranih slikanicah. V *Štirih črnih mravljicah*, ki so kolektivni literarni lik, spremenijo ilustracije v štiri ločene literarne like, ki se med seboj pomembno razlikujejo po videzu (barve oblačil, dodatki). V *Mucu Mehkošapku* ilustrator zelo natančno določi čas dogajanja, ko deček Maj piše domačo nalogo (sredi tedna, ob sedmi uri in petnajst minut, če predpostavimo, da je elektronska ura na polici natančna, ura na steni pa nekoliko zaostaja). V slikanici *A so kremšnite nevarne* očetovo frustracijo potencira popisan in prečrtan list papirja z računi (ob tem, da mu hkrati piha iz ušes, lase ima razmršene in manjka mu ena nogavica). V slikanici *Mrožek dobi očala* je dogajanje postavljeno v mrožkovo domače mesto, ki je v besedilu samo

poimenovno, iz ilustracij pa je razvidno, da je sestavljeno iz utrdbe in številnih iglujev. V *Zverinicah* ilustrator s pomočjo občasnih stripovski elementov (oblački, zaporedje kadrov) potencira igrivost pesniške zbirke. Oblački in intraikonično besedilo se pojavijo tudi v *Križemsvetu*, kjer posamezne črke v različnih pisavah, poimenovanja (npr. katastrofa, kazen) in onomatopoetski izrazi (npr. apčiha, tutut) v ilustracije vnesejo dinamiko in lahkotnost, ki temo besedila (brezdomstvo, pomen prijateljstva in sočutja) omehčajo in pomembno vplivajo na njegovo interpretacijo. V *Molitnicah s stopnic* skozi ilustracije spoznamo rdečelaslo deklico v odnosu do njene družine npr. v Molitnici za mamo je mama omenjena, saj ji je deklica hvaležna, da kuha in pripravlja obroke, ilustracija pa prikaže deklico v maminem ljubečem objemu. V *Drobtinah iz Mišje doline* vizualno podobo izgradijo likovno preoblikovani prstni odtisi, ki predstavljajo osnovni element oblikovanja. Z nizanjem teh elementov ilustratorka doseže občutek gibanja in dinamike. Enako se ponovi v zbirki kratkih živalskih pravljic *Mala miš, ti loviš* istih ustvarjalk. Ilustracije v slikanici *Ali te lahko objamem močno?* ustvarijo melanholično razpoloženje s postavitvijo figur v prostor, izrazito omejeno barvno paletu, belino, upodobljenimi gestami, mimiko itd. Potencirajo občutke negotovosti, zaskrbljenosti in stiske, nelagodje pa se sprosti šele ob koncu s plaščem v mavričnih barvah in vedrimi obrazi otrok. Ilustracije v knjigi *Pesmice za najmanjši žep* soustvarjajo občutenje varnosti, družinske povezanosti in povezanosti z naravo. V nagrajenih in nominiranih slikanicah iz korpusa nagrade večernica lahko prepoznamo raznolike likovne govorice ilustratorjev, prav tako pa zelo različne interakcije med besedili in pripadajočimi ilustracijami. Ilustracije največkrat pomembno pomensko dopolnijo besedilo. V nekaterih primerih se zelo oddaljijo od ponavljanja informacije in se pomembno pomikajo k ustvarjanju vizualne pripovedi, ki skupaj z besedilom tvori enovit multimodalni sestav (Haramija in Batič 2025).

Zahvala

Haramija je napisala prispevek v okviru programske skupine P6-0156 Slovensko jezikoslovje, književnost in poučevanje slovenščine, ki jo financira ARIS.

Viri in literatura

Viri

Jana BAUER in Peter ŠKERL, 2021. *Kako objeti ježja*. Ljubljana: KUD Sodobnost International (Zbirka Gugalnica).

- Andreja BORIN in Ana ZAVLADAV, 2025. *Pesnice za najmanjši žep*. Ljubljana: Mladinska knjiga (Zbirka Deteljica).
- Milan DEKLEVA in Zvonko ČOH, 1997. *A so kremšnite nevarne?* Ljubljana: Mladinska knjiga (Zbirka Zavri).
- Neli K. FILIPIČ in Damijan STEPANČIČ, 2011. *Ali te labko objamem močno?* Ljubljana: Mladinska knjiga (Zbirka Velike slikanice).
- Neli K. FILIPIČ in Igor ŠINKOVEC, 2025. *Križemsvet*. Ljubljana: Mladinska knjiga (Zbirka Velike slikanice).
- Boštjan GORENC – Pižama in Igor ŠINKOVEC, 2019. *Si že kdaj pokusil luno?* Ljubljana: Mladinska knjiga (Zbirka Velike slikanice).
- Miklavž KOMELJ in Marjan MANČEK, 2006. *Zverinice*. Ljubljana: Mladinska knjiga (Zbirka Čebelica; 414).
- Kajetan KOVIČ in Maša KOZJEK, 1998. *Mačji sejem*. Ljubljana: Mladinska knjiga (Zbirka Velike slikanice).
- Feri LAINŠČEK in Andreja BRULC, 2010. *Barvice*. Murska Sobota: Franc-Franc (Zbirka Cicibanija).
- Feri LAINŠČEK in Igor RIBIČ, 1999. *Žlopi*. Ljubljana: Prešernova družba.
- Peter SVETINA in Mojca OSOJNIK, 2003. *Mrožek dobi očala*. Ljubljana: Mladinska knjiga (Zbirka Čebelica; 402).
- Peter SVETINA in Anja ZAVADLAV, 2017. *Molitvice s stopnic*. Ljubljana: Mladinska knjiga (Zbirka Čebelica; 448).
- Bina ŠTAMPE ŽMAVC in Danijel DEMŠAR, 2008. *Vprašanja srca*. Maribor: Obzorja.
- Bina ŠTAMPE ŽMAVC in Svetlan JUNAKOVIČ, 1998. *Muc Mehkošapek*. Ljubljana: Epta.
- Bina ŠTAMPE ŽMAVC in Svetlan JUNAKOVIČ, 2022. *Skrinjica sinjega maka*. Maribor: Založba Pivec.
- Anja ŠTEFAN in Zvonko ČOH, 2007. *Štiri črne mravlje*. Ljubljana: Mladinska knjiga (Zbirka Čebelica; 417).
- Anja ŠTEFAN in Alenka SÖTTLER, 2018. *Drobtine iz mišje doline*. Ljubljana: Mladinska knjiga (Zbirka Velike slikanice).
- Anja ŠTEFAN in Alenka SÖTTLER, 2025. *Mala miš, ti loviš*. Ljubljana: Mladinska knjiga (Zbirka Velike slikanice).

Literatura

- Dragica HARAMIJA, 2022: Večnočasje pripovednih besedil Bine Štampe Žmavc. *Bina Štampe Žmavc: Vse-bine srca: izbor poezije, proze in dramatike za otroke*. Maribor: Založba Pivec. 242–247.
- Dragica HARAMIJA in Janja BATIČ, 2013. *Poetika slikanice*. Murska Sobota: Franc-Franc.
- Dragica HARAMIJA in Janja BATIČ, 2025. Razumevanje retoričnih figur skozi multimodalno branje slikanic. V: HARAMIJA, Dragica (ur.). *Preučevanje otroške in mladinske književnosti*. Maribor: Univerzitetna založba Univerze v Mariboru, 2025. 127–146.
<https://press.um.si/index.php/ump/catalog/book/936/chapter/188>
- Nagrada Kristine Brenkove za izvirno slovensko slikanico 2025, 2025. *Otrok in knjiga* 52/124. 172–174.
- Igor SAKSIDA, 2017: Utemeljitev nagrade (Molitvice s stopnic). *Otrok in knjiga* 44/99. 79–80.
- Igor SAKSIDA, 2022: Pesmi v oblakih. *Bina Štampe Žmavc: Vse-bine srca: izbor poezije, proze in dramatike za otroke*. Maribor: Založba Pivec. 234–240.
- Maurice SENDAK, 2013. *Tja, kjer so zverine doma*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Utemeljitev žirije, 2018: Drobtine iz mišje doline. *Otrok in knjiga* 45/103. 35.

O avtoricah

Dr. **Dragica Haramija** je redna profesorica na področju slovenske književnosti na Univerzi v Mariboru; na Pedagoški fakulteti in Filozofski fakulteti predava otroško in mladinsko književnost. Osrednje področje njenega raziskovanja sta otroška in mladinska književnost (literarna zgodovina: opusi slovenskih mladinskih pisateljev; zvrsti in vrste v slovenski otroški in mladinski prozi). Prav tako

se ukvarja z raziskovanjem bralne pismenosti in lahkega branja (preprostega jezika). Izdala je 7 znanstvenih monografij, 85 znanstvenih člankov in več kot 50 samostojnih poglavij v znanstvenih monografijah. Leta 2023 je prejela nagrado Univerze v Mariboru za vrhunske uspehe, dosežke in zasluge na znanstvenoraziskovalnem in izobraževalnem področju.

Dr. **Janja Batič** je docentka za specialno didaktiko (likovna umetnost) na Pedagoški fakulteti Univerze v Mariboru. Ima več kot osemnajst let izkušenj pri delu z bodočimi učitelji razrednega pouka. Janja Batič od leta 2019 izobražuje bodoče učitelje likovne umetnosti na Oddelku za likovno umetnost. Njeno raziskovalno področje vključuje likovno pedagogiko, vizualno pismenost, multimodalno pismenost in raziskovanje slikanic. Izdala je 2 znanstveni monografiji, okrog 30 znanstvenih člankov in več kot 20 samostojnih poglavij v znanstvenih monografijah.